

Nr 136

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv; given Stockholms slott den 4 mars 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Per Edvin Sköld

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler frågor om avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv och anför därvid följande.

1948 års riksdag bemyndigade i skrivelse den 17 juli 1948, nr 448, Kungl. Maj:t att under fem år från och med budgetåret 1948/49, utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som tidigare följts vid avgörande av dylika ärenden, avstå kvarlåten-skap som tillfallit allmänna arvsfonden intill ett belopp av i varje särskilt fall 10 000 kronor. I särskilda utskottets utlåtande i ärendet (nr 1), vilket av riksdagen godkändes, uttalades det önskemålet, att Kungl. Maj:t till

varje riksdag skulle överlämna en sammanställning, utvisande hur bemyndigandet blivit använt. Denna sammanställning kunde lämpligen lämnas i samband med proposition i fråga om avstående av arvsfondens rätt till arv.

Med stöd av förenämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t beslutat om avstående, helt eller delvis, av arv, som tillfallit allmänna arvsfonden i ett antal fall, vilka eljest jämlikt 5 kap. 3 § lagen om arv skulle ha underställts riksdagen. I anslutning till särskilda utskottets förenämnda uttalande har till riksdagen, senast i sammanhang med proposition nr 91/1952, lämnats en förteckning över de beslut, som Kungl. Maj:t jämlikt bemyndigandet dittills meddelat. Genom förbiseende har en förlängning av tiden för bemyndigandets giltighet efter ingången av budgetåret 1953/54 icke inhämtats av riksdagen. Kungl. Maj:t har emellertid i vissa fall efter nämnda tid med tillämpning av de grunder som gällt för bemyndigandet medgivit avstående helt eller delvis av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap. En sammanställning över de beslut Kungl. Maj:t efter nämnda proposition meddelat såväl enligt bemyndigandet som enligt vad nyss sagts för tiden därefter torde få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott. Beträffande de i sammanställningen upptagna besluten som hänför sig till tiden efter bemyndigandets giltighet torde riksdagens godkännande böra inhämtas. Vidare torde riksdagens samtycke nu böra inhämtas till fortsatt giltighet av bemyndigandet för en tid av fem år. Dessutom föreligger följande frågor om avstående av allmänna arvsfondens rätt till kvarlåtenskap, beträffande vilka riksdagens samtycke till avstående i de särskilda fallen torde inhämtas.

Rätten till arv efter f. d. lektorn, teologie doktorn Johan Petrus Dellner från Nyköping. Den 21 maj 1953 avled Dellner, som var född den 24 april 1883, utan att, såvitt framgår av en efter honom upprättad bouppteckning, efterlämna någon arvsberättligad släkting. Behållningen i boet uppgick enligt bouppteckningen till 666 819 kronor 20 öre.

Genom två särskilda handlingar, som Dellner efterlämnat men som icke var av honom undertecknade, hade förordnats, att hans kvarlåtenskap skulle fördelas på visst sätt. Handlingarna har, såvitt nu är i fråga, följande lydelse.

»*Min förmögenhet* — — — Till min kusin Beda Johansson i Lanna, som är född vanför, skall lämnas 5 000 kronor. Till understöd åt henne för minskad arbetsduglighet. — — — Min gårdskarl Eriksson är jag skyldig för tjänster kr. 1 000. Min kusin Axel Johansson i Lanna får under villkor att han övertager inteckningarna i min gård Skeppshult i Lilla Hyggås dessa mina fastigheter. Detta sker på grund av hans trogna och pålitliga tjänster åt mig. — — — Av min förmögenhet är jag villig att om det kan ske skattefritt skänka till Cancerforskningens främjande kr. 100 000. En fond skall då bildas med titeln: »Johan Dellners fond till Cancerforskningens främjande.» Jag har tänkt mig att den skulle förvaltas av Karolinska sjukhuset, Stockholm, och att blott räntan årligen skulle användas och att beloppet 100 000 kr. skulle tillfalla den person, svensk eller utlänning, som upptäcker ett effektivt botemedel mot Cancer. För att ej beloppet skall minskas i värde, får Karolinska sjukhuset utbyta det mot säkra in- eller utländska aktier. — —

— Nyköpings kommun skänker jag kr. 10 000, varav årliga räntan utdelas till behövande. Eventuell gåvoskatt betalar jag. Högre allmänna läroverket i Nyköping skänker jag 10 000 kr., varav årliga räntan utdelas genom kollegiet till elev i gymnasiet två högsta ringar, som visat prov på självförglömmande hjälpsamhet mot någon medmänniska inom eller utom läroverket. Utdelas ej räntan, lägges den till kapitalet. Återstoden av min förmögenhet delas mellan mina kusiner i lika delar.»

»Undertecknad, Johan Petrus Dellner, förordnar härmed som min yttersta vilja, att efter min bortgång med min efterlämnade förmögenhet skall förfaras på följande sätt.

1. Min gård Skeppshult 1³ i Villstad, Jönköpings län, och min fastighet Hyggås Lilla 3: 6 i Södra Hestra församling, Jönköpings län, skola tillfalla min förvaltare av desamma, nämligen min kusin Axel Johansson i Lanna Södergård, Lanna. Han har att samtidigt övertaga och ansvara för de inteckningar i desamma, som äro belånade i Västbo Härads sparbank, Reftele, och i Södra Hestra pastorats sparbank. Detta mitt beslut beror på de tjänster och den pålitlighet i förvaltningen, han gjort mig och ådagalagt.

2. Min kusin Beda Johansson i Lanna Södergård, som är född vanför, skall ha till hjälp däremot en summa av kr. femtusen (5 000 kr.).

7. Högre allmänna läroverket i Nyköping får som en premiefond kr. tiotusen (10 000 kr.). Årligen får, om skäl förefinnes, 3/4 av räntan utdelas av läroverkets kollegium till en elev i någon av gymnasiet två högsta ringar, som under medlemskapet i någon av dessa ringar utfört någon osjälvisk, självförglömmande handling till hjälp åt någon eller några medmänniskor i eller utom läroverket. Av räntan lägges årligen 1/4 till kapitalet. De år, då ingen del av räntan utdelas, lägges hela räntan till kapitalet.

8. Ett belopp av kr. tiotusen (10 000 kr.) tillfaller Nyköpings stad att utgöra en fond, som förvaltas av stadens drätselkammare i samråd med stadens kyrkoherdar. Av den årliga räntan utdelas 3/4 som julklapp till någon i staden född ålderstigen och behövande person, och 1/4 av räntan lägges årligen till det ursprungliga beloppet.

10. Min mångårige gårdskarll Halfdan Eriksson, Brunnsgatan 34, Nyköping, tillfaller ett belopp av kr. ettusen (1 000 kr.) som bevis på uppskattning av hans utomordentliga trohet och redbarhet och efterföljelse av Jesu evangelium.

12. Av min efterlämnade förmögenhet skall ett belopp av kr. etthundratusen (100 000 kr.) bilda en fond att förvaltas av Karolinska Institutet, Stockholm. Hälften av den årliga avkastningen användes enligt Karolinska Institutets beslut till Cancerforskningens främjande. Den andra hälften lägges årligen till kapitalet. Hela kapitalet skall i sinom tid av Karolinska Institutet utdelas till den eller de personer, svenska eller»

Utdrag av protokoll vid vittnesförhör angående yttranden av den avlidne och omständigheter i övrigt, vilka kunde beröra omförmälda förordnanden, bevakades den 13 juli 1953 vid rådhusrätten i Nyköping såsom testamente av honom. Efter framställning av kammaradvokatfiskalsämbetet föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 19 februari 1954, att klander mot ifrågasvarande testamentariska förordnanden skulle för allmänna arvsfondens räk-

ning äga rum. Samtliga testamentstagare har härefter förklarat sig avstå från den rätt, som kunde tillkomma dem på grund av förordnandena.

I två särskilda till Kungl. Maj:t ställda skrifter har *dels* advokaten H. Heilborn såsom ombud för elva av den avlidnes kusiner, nämligen lantbrukarna Axel J. V. Johansson och Elof Johansson, Beda Johansson, Signe Nilsson, fabrikererna Ivar Johansson och Bernt Johansson, samtliga i Lanna, fabrikeren Gunnar Johansson, Gnosjö, förre lantbrukaren John Jacobsson och Alma Jacobsson, Kulltorp, förre lantbrukaren Algot Andersson, Broaryd, samt lantbrukaren Emil Andersson, Smålands Burseryd, ävensom för Halvar Eriksson, läroverket i Nyköping samt Nyköpings stad, *dels* Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm anhållit, att allmänna arvsfondens rätt till kvarlåtenskapen måtte avstås till sökandena i överensstämmelse med testamentshandlingarna.

Till stöd för sin ansökning har *Heilborn* framhållit, att utredningen visat, att Dellner vid upprättandet av sina testamentariska förordnanden handlat med fullt förstånd. Dellner beskrevs som en person med utpräglat ekonomiskt intresse, och av vittnesmålen framginge, att han noga övervägt sina dispositioner. Även med hänsyn till överensstämmelsen i de båda handlingarnas innehåll kunde det icke ifrågasättas, att dessa utgjorde ett uttryck för Dellners yttersta vilja. Vittnesmål visade, att han länge varit tveksam om, huruvida han skulle insätta samtliga kusiner som universella testamentstagare. Inför den förestående döden hade han låtit tidigare betänkligheter falla och i den — enligt Heilborns uppfattning — sist upprättade handlingen otvetydigt inbegripit samtliga kusiner i förordnandet.

Karolinska institutet har ansett det av utredningen framgå, att Dellner, som själv lidit av cancer, velat göra en donation till förmån för cancerforskningen. Den omständigheten, att han i den ena testamentshandlingen angivit karolinska sjukhuset som förvaltare av fonden saknade betydelse för bedömande av frågan, huruvida en bestämd viljeyttring i detta fall kommit till uttryck.

Gode mannen för allmänna arvsfonden har — under framhållande att de båda testamentshandlingarna torde vara de enda hjälpmedlen till utrönande av vad som kunde antagas ha varit den avlidnes yttersta vilja — icke haft något att erinra mot att omförmälda legatförordnanden verkställas och att envar av kusinerna av återstående kvarlåtenskap erhålla förslagsvis 10 000 kronor.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har ansett, att den avlidnes önskan att bevara fastigheterna i släktens ägo syntes böra respekteras, varvid dessa i sin helhet borde avstås till Axel Johansson i enlighet med de testamentariska förordnandena. Ansökningarna om avstående av kvarlåtenskap till Beda Johansson med 5 000 kronor och till Eriksson med 1 000 kronor tillstyrktes. Förordnandena till förmån för läroverket i Nyköping, Nyköpings stad och cancerforskningen vore av sådan art, att starka skäl talade för att desamma fullföljdes, varför länsstyrelsen tillstyrkte bifall till ansökningarna jämväl i dessa delar.

Beträffande ansökningen, i vad den avser fördelning av boets återstående behållning på samtliga kusiner, anförde länsstyrelsen bl. a. följande.

Länsstyrelsen funne skäligheten härav vara beroende av huru nära kusinerna stått den avlidne under dennes livstid ävensom av deras ekonomiska ställning. Skäl att föreslå avstående av boets hela återstående behållning till kusinerna ansåge länsstyrelsen icke föreligga. Visserligen hade den avlidne otvivelaktigt haft en stark känsla av samhörighet med släkten och förpliktelse mot denna, men den verkställda utredningen gäve icke vid handen, att någon närmare kontakt eller mera regelbundet umgänge upprätthållits mellan den avlidne å den ena och hans kusiner å den andra sidan. I den mån detta skett syntes anledningen närmast hava varit av ekonomisk art eller angelägenheter rörande den avlidnes fastigheter. Detta finge dock icke tolkas såsom ett avståndstagande från släktingarna eller såsom ett uttryck för att dessa ådragit sig den avlidnes ovilja. Att umgänget med kusinerna icke under senare år varit livligare hade med säkerhet varit föranlett av den avlidnes inbundenhet och långt drivna önskan att leva ostörd. Troiligen hade även den med sjukdomen sedan lång tid tillbaka förenade svårigheten att tala bidragit härtill. Utredningen gäve vidare vid handen, att endast kusinerna Beda Johansson samt John och Alma Jacobsson kunde anses för sin livsföring vara i behov av bidrag ur dödsboet. Svårigheten att med skälig hänsyn till alla inverkan omständigheter rätt avväga och fördela ett visst för kusinerna gemensamt belopp av boets behållning liksom även hänsynstagande till den avlidnes uttalade önskan gjorde, att länsstyrelsen därför ansåge sig böra förorda avstående av ett belopp av 10 000 kronor till var och en av den avlidnes kusiner med undantag av Axel Johansson, under förutsättning dock att på denne överlättes fastigheterna.

Om tillräckliga skäl ej skulle anses föreligga för ett avstående av viss del av boets behållning till fördelning på samtliga kusiner, ansåg länsstyrelsen, att i varje fall Beda Johansson samt John och Alma Jacobsson på grund av sin ekonomiska ställning borde tillerkännas förslagsvis 10 000 kronor vardera, varvid den förstnämnda borde erhålla detta belopp utöver tidigare tillstyrkta 5 000 kronor.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har anslutit sig till länsstyrelsens förslag att fastigheterna måtte avstås till Axel Johansson, 5 000 kronor till Beda Johansson samt 1 000 kronor till Halvar Eriksson.

Beträffande ansökningarna om avstående till förmån för läroverket i Nyköping, Nyköpings stad och cancerforskningen har ämbetet anført i huvudsak följande.

Ämbetet ansåge för sin del, att synnerligen vägande skäl måste föreligga för ett avstående till förmån för en juridisk person. Den avlidne hade emellertid föreskrivit, att 10 000 kr. skulle tillfalla läroverket såsom en premiefond, varav årligen 3/4 av räntan skulle utdelas till en elev i någon av gymnasiets två högsta ringar, som under medlemskapet i någon av dessa ringar utfört någon osjälvisk, självförglömmande handling till hjälp åt någon eller några medmänniskor i eller utom läroverket, samt att den återstående delen av räntan skulle läggas till kapitalet. ävensom att de år, då ingen del av räntan utdelades, hela räntan skulle läggas till kapitalet. Då en sådan disposition syntes stå i god överensstämmelse med allmänna arvsfondens ändamål, ansåge sig ämbetet, särskilt som läroverket måste anses hava stått den avlidne nära, kunna tillstyrka bifall till framställningen i denna del.

Ämbetet ansåge jämväl synnerligen starka skäl böra föreligga för ett efterskänkande till förmån för staden. Så vägande skäl som beträffande läroverket föreläge enligt ämbetets mening icke här, och svårligen kunde staden i samma omfattning som läroverket anses hava stått den avlidne nära. Med hänsyn emellertid till den avlidnes i sina testamentsutkast uttalade önskemål ville ämbetet om än med tvekan icke motsätta sig, att ett belopp av 10 000 kr. avstodes till förmån för staden.

I sitt tidigare utlåtande rörande frågan om godkännande såsom testamente av ovan nämnda testamentsutkast och protokollsutdrag hade ämbetet förklarat sig anse, att förordnandet icke utgjorde ett i allo klart uttryck för den avlidnes yttersta vilja. Detta motiverades dock huvudsakligen av den omständigheten, att två olika institutioner — Karolinska sjukhuset och Karolinska institutet — omnämndes såsom förvaltare av den fond, som den avlidne tänkt sig komma till stånd till förmån för cancerforskningen, ävensom att den avlidne uppställt vissa villkor för sin donation, vilkas uppfyllande vore förenat med vissa svårigheter. Däremot hade ämbetet då ansett och ansåge även nu, att en sådan donation i och för sig vore ett klart uttryck för den avlidnes yttersta vilja, men ansåge lämpligast att fonderingen överlämnades till Kungl. Maj:ts bestämmande. Sökanden i denna del av ärendet — Karolinska institutets lärarkollegium — hade med instämmande av Karolinska sjukhusets direktion nu hemställt, att det omnämnda beloppet, 100 000 kr., måtte få förvaltas av lärarkollegiet i överensstämmelse med de av den avlidne avfattade testamentariska dispositionerna. Härigenom torde åtminstone förvaltningsfrågan av fonden hava fått en tillfredsställande lösning. Att en sådan donation legat den avlidne varmt om hjärtat vore såsom länsstyrelsen anfört naturligt då han själv under en längre tid genomgått svåra lidanden på grund av cancer och givetvis önskat bereda andra personer, som drabbats av samma sjukdom, förhoppning att ett botemedel däremot skulle kunna snarast upptäckas. Ämbetet ville även påpeka, att denna den avlidnes önskan kommit till uttryck icke endast i de båda utkasten till testamente utan även i de muntliga yttranden, vilka bevakats såsom testamente efter honom. Ämbetet hemställde därför, att av den avlidnes kvarlätskap ett belopp av 100 000 kr. måtte avstås för bildande av en särskild fond med benämningen »Johan Dellners fond till cancerforskningens främjande», vilken fond skulle förvaltas av sökanden, Karolinska institutets lärarkollegium, varvid hälften av den årliga ränteavkastningen användes enligt institutets beslut till cancerforskningens främjande och andra hälften lades till kapitalet, varefter hela kapitalbeloppet i enlighet med den avlidnes önskan finge tillfalla den person, vilken upptäckte ett effektivt botemedel mot cancer.

Beträffande frågan om fördelningen av boets därefter återstående behållning på kusinerna har ämbetet med hänsyn till deras ekonomiska förhållanden hemställt, att Beda Johansson — utöver tidigare angivet belopp av 5 000 kronor — samt John och Alma Jacobsson ävensom Signe Nilsson måtte tillerkännas 10 000 kronor vardera, men att ansökningen av kusinerna i övrigt icke måtte föranleda någon åtgärd.

Rätten till arv efter köpmannen Axel Verner Axelsson från Gällivare municipalsamhälle. Den 3 juli 1953 avled Axelsson, som var född den 17 augusti 1894, utan att, såvitt framgår av en efter honom upprättad bouppteckning, efterlämna någon arvsberättigad släkting. Enligt bouppteckningen upp-

gick behållningen i boet till 327 062 kronor 24 öre, varav 3 871 kronor motsvarade värdet å inventarier i rörelsen och 39 227 kronor 6 öre varulager.

Hos Kungl. Maj:t har affärsföreståndaren Anders Rudolf Andersson, Gällivare, född den 23 december 1894 och kusin till den avlidne, anhållit, att den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen måtte helt avstås till honom eller att affärsrörelsen med fastighet, inventarier och varulager ävensom till rörelsen hörande kontanta medel måtte avstås till honom samt kvarlåtenskapen i övrigt till hans tre barn, Rolf, Viviann och Hans Olof Andersson, födda respektive 1933, 1936 och 1942. Därest avstående icke skulle medgivas i enlighet härmed, har sökanden anhållit, att han måtte av dödsboets medel tillerkännas viss pension för sig och sin familj.

Till stöd för ansökningen har *Andersson* anfört huvudsakligen följande. Han hade alltsedan år 1912 varit anställd i den affärsrörelse, som då bedrivits av Axelssons fader och 1933 övertagits av sonen. Under större delen av denna tid hade sökanden varit förste man i affären och därvid trots sin ansvarsfulla ställning åtnjutit en förhållandevis blygsam lön. Andersson hade härvid räknat med, att Axelssons kvarlåtenskap eller i varje fall hans affärsrörelse skulle övergå å honom. Av i ärendet verkställd utredning finge anses framgå, att Axelsson upprättat ett skriftligt testamente, enligt vilket kvarlåtenskapen skulle tillfalla sökanden, eventuellt jämte hans barn. Testamentet hade emellertid trots efterforskningar icke kunnat återfinnas. Därjämte åberopades vid ansökningen fogade intyg från ett flertal i Axelssons förhållanden väl insatta personer angående yttranden av honom i nyss angiven riktning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har — under framhållande att av utredningen syntes framgå, att Axelssons önskan varit, att åtminstone den av honom bedrivna affärsrörelsen med inventarier och lager efter hans död skulle tillfalla sökanden — föreslagit, att denna del av kvarlåtenskapen skulle avstås till honom. Den del av den avlidnes fastigheter i Gällivare, som använts till affärslokal, kontor och magasin, borde lämpligen tills vidare få disponeras av sökanden med nyttjanderätt, varefter han vid en eventuell framtida försäljning av fastigheten skulle ha möjlighet att i vanlig ordning inköpa den. Därest Andersson i enlighet med länsstyrelsens förslag tillerkändes affärsrörelsen, syntes något avstående av övrig kvarlåtenskap till hans barn icke vara påkallat.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har anslutit sig till länsstyrelsens förslag att av kvarlåtenskapen skulle till sökanden avstås den avlidnes affärsrörelse med lager och inventarier. Därjämte har ämbetet ansett, att sökanden skulle äga rätt att fritt disponera den del av den avlidnes fastigheter, som användes till affärslokal, kontor och magasin, ävensom den bostadslägenhet han för närvarande disponerade, intill dess fastigheten i vederbörlig ordning försålts. Ämbetet har vidare funnit sig böra av billighetsskäl tillstyrka, att ett belopp av 10 000 kronor avstås till vart och ett av Anderssons tre barn.

Gode mannen för allmänna arvsfonden har föreslagit, att av den avlidnes

kvarlåtenskap skulle till Andersson avstås affärsrörelsen med därtill hörande tillgångar, nämligen varulagret och inventarierna ävensom fordringar i rörelsen, de sistnämnda upptagna till ett värde av 13 007 kronor 34 öre, samt den byggnad, vari affärslokalerna jämte en av Andersson disponerad bostadslägenhet vore inrymda, med därtill hörande tomt. Såsom villkor härför borde gälla, att Andersson övertog ansvaret för i bouppteckningen upptagna reskontraskulder å 2 686 kronor 9 öre, okända skulder i affärsrörelsen samt den del av boutredningskostnaderna, som hänförde sig till tillsyn och kontroll av rörelsen efter Axelssons död.

Municipalnämnden i Gällivare har sedermera i en till Kungl. Maj:t ställd skrift hemställt om medgivande att för skäligt pris förvärva de arvsfonden tillfallna fastigheterna i municipalsamhället, vilka har ett gemensamt taxeringsvärde av 73 600 kronor. Nämnden har därvid bl. a. anfört, att förvärvet erfordrades för ett genomförande av gällande stadsplan. Genomförandet kunde icke förväntas ske inom rimlig tid utan det allmännas ingripande.

Länsstyrelsen har avgivit utlåtande angående municipalnämndens ansökning och därvid överlämnat yttrande av länsarkitekten samt ytterligare skrifter från municipalnämnden och Andersson.

Länsarkitekten har i likhet med municipalnämnden framhållit vikten av att stadsplanen bleve genomförd inom skälig tid och tillstyrkt bifall till nämndens ansökning.

Municipalnämnden har i sin senare skrift meddelat, att nämnden enhälligt beslutat föreslå municipalfullmäktige att med nyttjanderätt under längst 25 år upplåta affärsfastigheten till Andersson mot en årlig hyra av 25 kronor samt att garantera honom förhandsrätt till förhyrning av affärslokal och bostad jämte nödiga lagerutrymmen i den byggnad, som enligt stadsplanen vore avsedd att uppföras å ifrågavarande område.

Andersson har, under förutsättning att samhällets framställning vunne bifall, med ändring av sin tidigare gjorda ansökan anhållit, att till honom måtte avstås affärsrörelsen med därtill hörande varulager, inventarier och fordringar samt till ettbart av hans barn 10 000 kronor.

Länsstyrelsen har framhållit betydelsen för municipalsamhället av ifrågavarande fastighetsförvärv, vilket läte sig förenas med ett skäligt beaktande av Anderssons intressen. Med hänsyn härtill tillstyrkte länsstyrelsen bifall till municipalnämndens ansökning.

Municipalfullmäktige har sedermera beslutat i enlighet med municipalnämndens förslag.

Departementschefen. I proposition nr 244 till 1948 års riksdag framlades bl. a. förslag om delegation till Kungl. Maj:t av avgörandet av vissa frågor, vari riksdagens samtycke erfordrades. Förslagen grundade sig på ett av särskilda sakkunniga avgivet betänkande angående riksdagens arbetsformer och därmed sammanhängande frågor (SOU 1947: 79). Vid behandlingen av frågan huruvida riksdagens arbetsbörda kunde minskas genom delegation av viss beslutanderätt hade de sakkunniga bl. a. uttalat, att en

viss delegation borde kunna ske beträffande frågor om avstående av allmänna arvsfondens rätt. Föredragande departementschefen, chefen för justitiedepartementet, uttalade, att hinder icke kunde anses föreligga att Kungl. Maj:t erhöle ett generellt bemyndigande att besluta i dylika frågor. En sådan anordning syntes vara ändamålsenlig. Medgivandet syntes böra avse belopp i varje särskilt fall ej överstigande 10 000 kronor och syntes lämpligen böra lämnas för en tid av fem år. Vid utnyttjandet av denna befogenhet förutsattes Kungl. Maj:t komma att förfara i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som dittills följts vid avgörandet av dylika ärenden. Riksdagen beslöt, såsom inledningsvis berörts, i enlighet med det i propositionen framlagda förslaget. Efter utgången av tiden för bemyndigandet har Kungl. Maj:t i vissa fall, vilka framgår av den till vederbörande riksdagsutskott lämnade, i det föregående omnämnda sammanställningen, beslutat om avstående av allmänna arvsfondens rätt till kvarlåtenskap enligt de för det tidigare bemyndigandet gällande reglerna. Riksdagens godkännande härav torde böra inhämtas. Vidare synes med hänsyn till riksdagens arbetsbörda en fortsatt avlastning av ärenden rörande avstående av allmänna arvsfondens rätt till kvarlåtenskap framstå såsom lämplig. Jag föreslår därför, att riksdagens medgivande inhämtas om en förlängning av befogenheten för Kungl. Maj:t att i enlighet med tidigare tillämpade riktlinjer besluta om avstående av arv, som tillfallit allmänna arvsfonden, intill ett belopp av i varje särskilt fall 10 000 kronor. Sammanställningar över de av Kungl. Maj:t fattade besluten av hithörande slag torde tillhandahållas riksdagen i samband med proposition angående avstående i visst fall av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap eller, därest sådan proposition med hänsyn till den fastställda värdegränsen för visst år icke skulle bli aktuell, genom skrivelse till vederbörande riksdagsutskott.

Vad därefter angår det i det föregående redovisade första fallet, i vilket riksdagens samtycke särskilt bör inhämtas, finner jag i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna att skälig hänsyn bör tagas till Dellners förordnanden. I de fall där de båda förordnandena överensstämmer talar starka skäl för ett avstående från arvsfondens sida. Med hänsyn härtill bör avstående komma i fråga även då det gäller juridiska personer. Med denna uppfattning kan jag i likhet med de hörda myndigheterna tillstyrka avstående av kvarlåtenskap till Axel J. V. och Beda Johansson, Halvar Eriksson, läroverket i Nyköping, Nyköpings stad samt en fond för cancerforskning i huvudsaklig överensstämmelse med de av Dellner gjorda förordnandena. Till Axel J. V. Johansson torde sålunda avstås fastigheterna Skeppshult 1³ och Hyggås Lilla 3⁶ med det av Dellner gjorda förbehållet angående intecknad gäld samt till de övriga nu nämnda sökandena 5 000, 1 000, 10 000, 10 000 respektive 100 000 kronor. Vidkommande kusinernas ansökning om fördelning av återstående kvarlåtenskap mellan dem torde det vara ovisst i vilken omfattning Dellner velat förordna att del av kvarlåtenskapen skulle tillfalla dem. I den ena av de efterlämnade handlingarna — vilken icke avslutats — finnes kusinerna icke insatta såsom testamentstagare. Några skäl som talar

för antagandet att Dellner överhuvud icke velat ihågkomma kusinerna har dock icke framkommit vid utredningen. Ej heller har det kunnat utredas på vad sätt Dellner slutligt velat förordna om sin kvarlåtenskap sedan de i båda handlingarna omnämnda legaten utgått. Man torde dock kunna förutsätta, att det står i överensstämmelse med Dellners yttersta vilja att kusinerna på något sätt får del av kvarlåtenskapen. I likhet med gode mannen för allmänna arvsfonden anser jag härvidlag att ett belopp av 10 000 kronor lämpligen bör tillerkännas envar av dem.

Vad slutligen angår det andra i det föregående redovisade fallet, vari riksdagens samtycke särskilt bör inhämtas, anser jag omständigheterna vara sådana att billighetsskäl talar för ett avstående av viss del av kvarlåtenskapen efter köpmannen Axelsson. Utredningen ger vid handen att Andersson och hans familj kan sägas ha stått Axelsson nära i livstiden och att enligt flera av honom gjorda uttalanden hans önskan varit att affärsrörelsen skulle tillfalla sökanden. Jag förordar, att i enlighet med gode mannens för allmänna arvsfonden förslag rörelsen med varulager, inventarier och fordringar avstås till Andersson under villkor att han övertar ansvaret för i bouppteckningen upptagna reskontraskulder, okända skulder i rörelsen samt den del av boutredningskostnaderna, som hänför sig till tillsyn och kontroll av rörelsen efter Axelssons död. I detta sammanhang torde jag få erinra om att i proposition denna dag angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter föreslagits, att Axelssons fastigheter i Gällivare socken får försäljas. Jag förutsätter, att vid den försäljning som med anledning härav sedermera kan komma till stånd till Gällivare municipalsamhälle hänsyn skall tagas till den nyttjanderätt som erfordras för att Andersson även efter försäljningen skall kunna utöva den till honom avstådda affärsrörelsen. Beträffande avstående av kvarlåtenskap till Anderssons tre barn finner jag mig i likhet med gode mannen och kammaradvokatfiskalsämbetet kunna tillstyrka att av billighetsskäl ett belopp av 10 000 kronor avstås till ettvar av dem.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de beslut angående avstående av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap, som efter utgången av budgetåret 1952/53 av Kungl. Maj:t meddelats med tillämpning av de grunder, som gällt enligt det i riksdagens skrivelse nr 448/1948 givna bemyndigandet, och vilka beslut framgår av förenämnda till riksdagens vederbörande utskott överlämnade sammanställning;

b) medgiva att Kungl. Maj:t må under fem år från och med budgetåret 1954/55, utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som vid avgörandet av dylika ärenden hittills blivit följda, avstå kvarlåtenskap som tillfallit allmänna arvsfonden intill ett belopp av i varje särskilt fall 10 000 kronor;

c) medgiva att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter före detta lektorn Johan Petrus Dellner från Nyköping må avstås *dels* fastigheterna Skeppshult 1^a i Villstads socken och Hyggås Lilla 3^e i Södra Hestra socken till Axel J. V. Johansson under villkor att han övertager betalningsansvaret för i den fasta egendomen intecknad gäld, *dels* 5 000 kronor till Beda Johansson, *dels* 1 000 kronor till Halvar Eriksson, *dels* 10 000 kronor till Högre allmänna läroverket i Nyköping, *dels* 10 000 kronor till Nyköpings stad, *dels* 100 000 kronor till en fond, benämnd »Johan Dellners fond till cancerforskningens främjande», *dels* ett belopp av 10 000 kronor till vardera av förutnämnda elva kusiner till den avlidne;

d) medgiva att av den arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter köpmannen Axel Verner Axelsson från Gällivare municipalsamhälle må avstås *dels* till Anders Rudolf Andersson den avlidnes affärsrörelse med varulager, inventarier och fordringar med ett sammanlagt bouppteckningsvärde av 56 105 kronor 40 öre under i det föregående angivna villkor, *dels* till ettvarrt av Anderssons tre barn Rolf, Viviann och Hans Olof Andersson ett belopp av 10 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl-Ingmar Edstrand